

В.С. Гавриленко, Н.І. Ясинецька

Біосферний заповідник "Асканія-Нова" імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН
вул. Паркова, 15, смт Асканія-Нова, Чаплинський р-н, Херсонська обл., 75230 Україна
e-mail: askania.zap@gmail.com

ЗБЕРЕЖЕННЯ РІДКІСНИХ ВИДІВ ЧЕРЕЗ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ В ЗООКУЛЬТУРІ

Інвестиційні проекти, кінь Пржевальського, сайгак, вольєрний комплекс, збереження біорізноманіття

ЗБЕРЕЖЕННЯ РІДКІСНИХ ВИДІВ ЧЕРЕЗ ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ В ЗООКУЛЬТУРІ. В.С. Гавриленко, Н.І. Ясинецька. – В роботі викладені результати впровадження інвестиційних проектів, які сприяють розведенню і збереженню рідкісних видів, зокрема сайгака. Подані принципові схеми і місця розміщення проектних рішень. Акцентується увага на тому, що в умовах обмеженого бюджетного фінансування залучення інвестиційних коштів дозволяє спрямовувати їх певну частину на збереження інших видів тварин зоопарку.

СОХРАНЕНИЕ РЕДКИХ ВИДОВ ЧЕРЕЗ ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРОЕКТЫ В ЗООКУЛЬТУРЕ. В.С. Гавриленко, Н.И. Ясинецкая. – В работе изложены результаты внедрения инвестиционных проектов, способствующих искусственному разведению и сохранению редких видов, в частности сайгака. Поданы принципиальные схемы и места размещения проектных решений. Акцентируется внимание на том, что в условиях ограниченного бюджетного финансирования привлечение инвестиционных средств позволяет направлять их определённую часть на сохранение других видов животных зоопарка.

CONSERVATION OF RARE SPECIES THROUGH INVESTMENT PROJECTS IN THE ZOOCULTUR. V.S. Havrylenko, N.I. Yasynetska. – The paper presents the results of the implementation of investment projects on artificial breeding and conservation of rare species, in particular saiga. Schematic diagrams and locations of project solutions are provided. Attention is focused on the fact that attraction of investment funds allows to direct their part to the preservation of other zoo animals in conditions of limited budget financing.

Доцільність утримання диких тварин у зоопарках все актуальніше заявляє про себе на фоні подальшого зникнення видів у дикій природі. Зоологічна наука щороку констатує зникнення з лиця землі десятків, якщо не сотень, видів. При цьому мова йде про давно відомих, описаних науковцями представників фауни. Немає ніякого сумніву, що частина видів зникає, так і не ставши відомими для дослідників. З другої половини ХХ століття все більшого значення набуває практика розведення рідкісних видів у зоокультурі з наступною реадaptaцією у дикій природі. Широко відомі проведені некомерційні заходи з розведення в умовах неволі і подальшого повернення у природу гавайської казарки *Branta sandvicensis* у США, сапсана *Falco peregrinus* у Великобританії, орікса аравійського *Oryx leucoryx* в Ізраїлі, бобра *Castor fiber* у Росії і десятки інших прикладів. В зоопарку "Асканія-Нова" у 1992–1993 роках реалізувався започаткований ще Фрідріхом Фальц-Фейном тривалий інвестиційний проект зі збереження коня Пржевальського *Equus ferus przewalski*, який завершувався за кошти Фонду коня Пржевальського Нідерландів та Фонду збереження тварин Крістіана Освальда (Німеччина).

З середини 1980-х років у зоологів та природоохоронців особливу тривогу викликає доля сайгака *Saiga tatarica*, ареал якого в недалекому минулому охоплював і південь України. Особливо критичними для цього виду стали останні десятиліття, і питання збереження його як в природі, так і в умовах неволі стає все актуальнішим. Зокрема, сумарна чисельність популяцій цього виду в Казахстані на початок 2017 року скоротилась до 108 тисяч особин (Ункаєва, 2017), а в Росії (Калмикія та Астраханська область) оцінювалася приблизно у 4,5 тисяч станом на 2016 рік (Миноранский, Даньков, 2016). При

цьому навіть у провідних зоопарках світу стабільного розмноження сайгаків налагодити не вдається. Науковці Біосферного заповідника "Асканія-Нова" НААН на національних і міжнародних форумах неодноразово акцентували увагу на необхідності вкладення коштів у напрацювання технології розведення виду саме у неволі – у вольєрах (Треус, Смаголь, 2003; Gavrilenko, 2009; Гавриленко, Думенко, Смаголь, 2009а, б). В останні роки, при вкрай обмеженому фінансуванні установи із загальнодержавного бюджету, міжнародні інвестиції у виконання таких заходів вкрай необхідні. Прикладом є успішна співпраця біосферного заповідника із Зоологічним товариством "Сан-Дієго" та китайською компанією Смарт Саксес Інтернейшенл Лімітед (Smart Success International Limited of Hong Kong) у 2018 році. Зоологічне товариство "Сан-Дієго" інвестувало кошти у ремонт внутрішніх огорож у Великому Чапельському поді, перебудову вольєрного комплексу для утримання молодняку сайгака (рис. 1), придбання ветеринарних препаратів, стартового комбікорму, реманенту для технічного персоналу, пересувної електростанції та водопідйомного обладнання, що суттєво вплинуло на результативність штучного вирощування сайгака, а також збереженість поголів'я диких тварин у напіввільних умовах утримання у центрі поду завдяки покращенню якості питної води. Підібраний і навчений персонал для індивідуального догляду за сайгачатами дав найвищий результат їх штучного вирощування: до реалізаційної кондиції вирощено 80 особин.

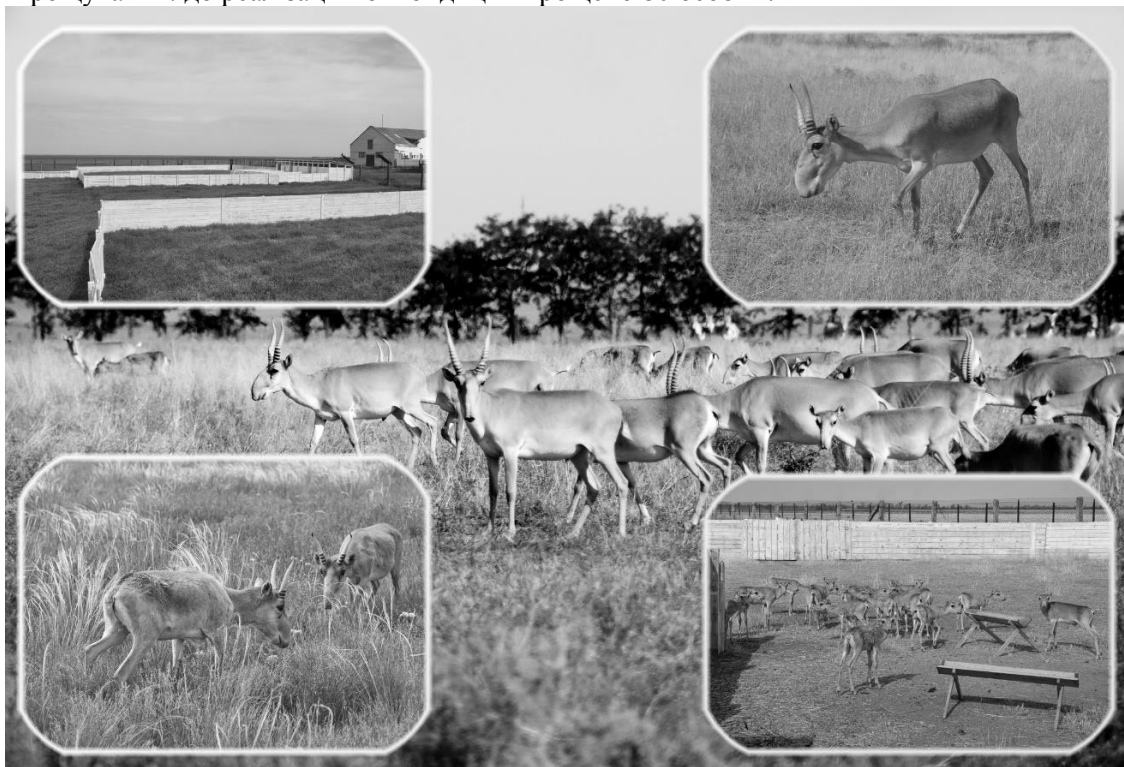

Рис. 1. Інвестиційний проект, реалізований за сприяння Зоологічного товариства Сан-Дієго

Проект, що реалізовувався китайською компанією за розробленим нами технічним завданням на орендованих компанією землях у буферній зоні Біосферного заповідника "Асканія-Нова" поряд із с. Комиш (рис. 2), включав в себе побудову навколо 10 га перелогів сучасної металевої огорожі, яка має зовнішній захист від проникнення вовків, собак, лисиць, свійської худоби, а також людей трирядним електропастухом, який живиться від сонячної батареї потужністю 0,9 квт. Крім того, електростанція живить систему цілодобового відеоспостереження. Вода у велике корито з водовипуском подається із сільської мережі водопостачання.

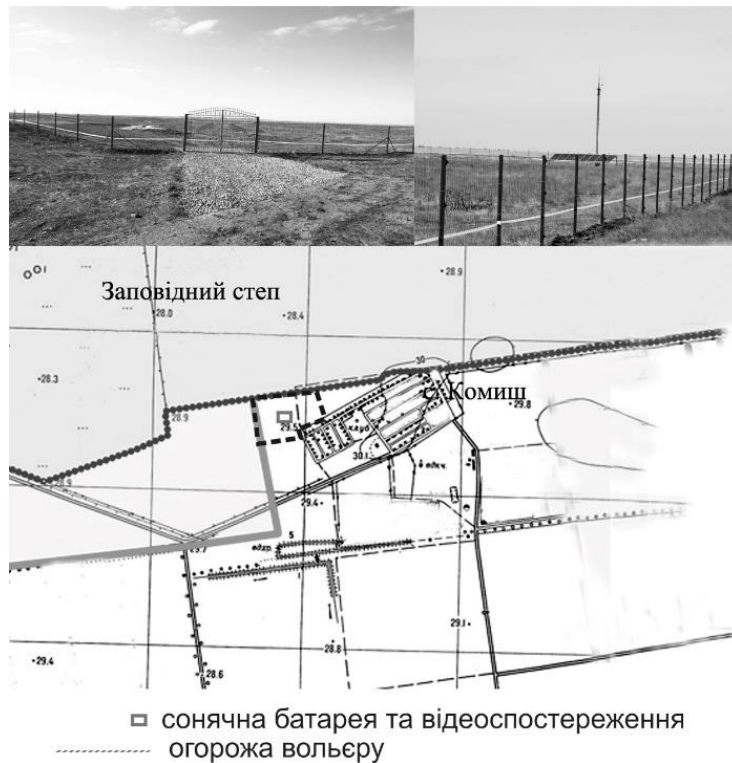

Рис. 2. Схема розміщення та основне оснащення експериментального вольєру біля с. Комиш

На цю територію переміщено 20 особин сайгаків (5 самців, 15 самок) різного віку, які перебувають під відеоспостереженням та наглядом персоналу. Проект передбачає подальше розширення площі до 97 га, де за розрахунками, буде можливість утримувати до 200 особин сайгака. Зазначений проект може стати основою для подальшого поширення сайгака в інші місця розведення, які будуть формуватися вже в приватному порядку.

Такий спосіб інвестиційного втручання у долю виду сприяє не тільки його збереженню, але й опосередковано впливає на утримання інших видів тварин зоологічного парку

"Асканія-Нова", оскільки кошти, отримані від реалізації проектів, пов'язаних із розведенням сайгака, а також дериватів тварин, які загинули з природних причин, дали можливість отримати у 2018 році майже половину усіх надходжень до спеціального фонду заповідника та спрямувати їх на збереження біорізноманіття.

- Гавриленко В. С., Думенко В. П., Смаголь В. А. Современное состояние популяции сайгака в Биосферном заповеднике "Аскания-Нова" и определяющие ее факторы. *Труды III междунар. конгресса биологов-охотоведов*. М., 2009а. С. 18–19.
- Гавриленко В., Думенко В., Смаголь В. Розведення сайгака (*Saiga tatarica* Linnaeus, 1766) у Біосферному заповіднику "Асканія-Нова" та вплив різних чинників на стан його популяції. *Екологічний бюлетень*. 2009б. № 2–3. – С. 90–93.
- Миноранский В. А., Даньков В. И. Сайгак (*Saiga tatarica* L.) – исчезающий в России вид. *Юг России: экология, развитие*. 2016. Т.11, №1. С. 88–103.
- Треус М. Ю., Смаголь В. А. Искусственное выкармливание молодняка диких копытных. *Чтения памяти А.А. Браунера* : материалы III междунар. научной конф. Одесса : Астропринт, 2003. С. 118–120.
- Ункаева Жания. Популяцию сайги посчитали в Казахстане. *Казахстанская правда*. Апрель 2017. – <https://www.kazpravda.kz/news/obshchestvo/populyatsiu-saigi-poschitali-v-kazahstane>.
- Gavrilenko V. Askania Nova, a semi-natural Saiga captive breeding center [Електронний ресурс]: електронний журн. *Saiganews*. 2009. С. 14–15. Режим доступу : <http://www.saigak.biodiversity.ru/eng/publications/saiganewseng9.pdf>.